Soví moudrosti

NP a CHKO Šumava
Střediska environmentální výchovy

Milé děti, vítám vás ve světě tichých letců. Jmenuji se sýc rousný a mám tu čest vám představit zajímavosti ze sovího života. Celkem jen nás po světě asi 144 druhů a ornitologové nás dělí do dvou čeledí: na sovovité (*Tytonidae*) a puštíkovité (*Strigidae*). Náš noční způsob života vyvolával dříve u lidí značnou nedůvěru, dokonce mého kamaráda sýčka podezřívali, že přivolává smrt. Obraz sovy najdete již mezi jeskynními malbami pravěkého člověka, ve Starém Egyptě i v Číně, kde byla sova symbolem bohatství. Stále patříme mezi nejzajímavější živočichy, bohužel jsme také jedni z nejohroženějších. Připravil jsem pro vás řadu úkolů, na kterých se budete moci naučit mnoho nového. A vám, kteří čtete tyto řádky, děkuji, že se učíte o tajemstvích přírody.

1. ÚKOL: Znáš mé kamarády? Na obrázcích jsou sovy, které můžeš vidět na Šumavě. Přiřaď k nim jejich názvy.

1. kulíšek nejmenší, 2. puštík bělavý, 3. sova pálená, 4. výr velký, 5. kalous ušatý, 6. puštík obecný, 7. sýček obecný, 8. sýc rousný.

Sovy polykají kořist celou, s peřím nebo srstí a s kostmi. Když je úlovek příliš velký, roztrhají ho silným zobákem a ostrými drápy na kusy. Chlupy, peří, kosti, drápy či zobáky se v sovím žaludku formují ve válečkovité útvary, které sovy (ale i např. dravci, rackové, lelci, čápi, volavky, ledňáčci, vlhy...) zobákem vydavují. Tyto . . . . . se mnohdy hromadí pod hnízdním místem nebo pod stromy, kde sova odpočívá. Jejich tvar a velikost odpovídá velikosti sovy. Rozborem nalezených . . . . . můžeme přesně určit složení potravy, neboť v nich najdeme dobře zachované kosti i lebky kořisti.

2. ÚKOL: Věděli byste, jak se označuje zbytek potravy, kterou sovy vydáví? Tajenka křížovky vám to prozradí.

1. Savec, kterého uloví např. puštík bělavý či výr velký; 2. Největší sova v ČR; 3. Druh sovy, kterou má Harry Potter; 4. Čtvrtý prst u sov; 5. Výr velký má oči . . .; 6. Nejmenší sova v ČR; 7. Druhá největší sova Šumavy.

Co je to?

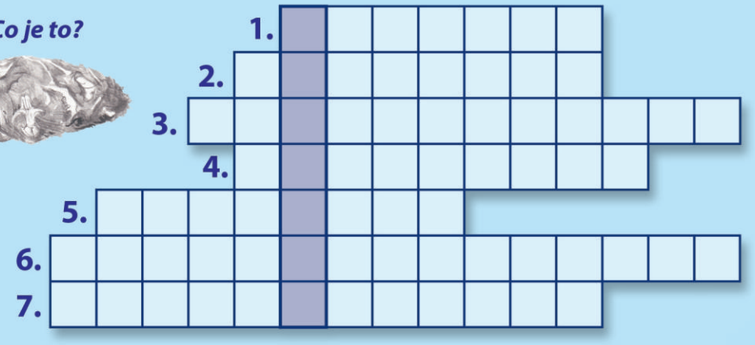

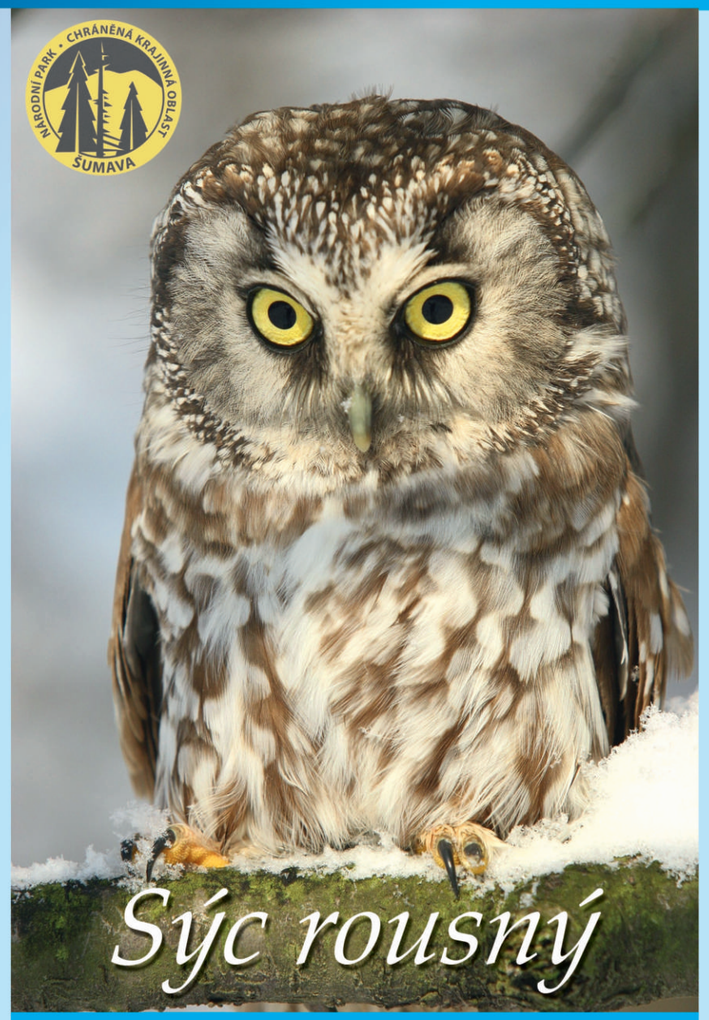

Milé děti, v mých úkolech je množství znalostí o všech druzích sov, které se vyskytují na Šumavě, ale teď mi dovolte povědět vám více o sobě. Patřím mezi menší sovy čeledi puštíkovitých. Zbarvením se podobám sýčkovi, ale liším se velkou hlavou s kontrastnějším závojem. Přes den odpočívám v hustých korunách stromů. Někdy se koukám, jak běháte po lese, ale jen málokdo si mě všimne. Za soumraku vylétám za potravou. Střídám rychlé mávání křídel s rovným plachtěním. Za kořistí se spouštím z vyvýšeného místa nebo i za letu nad otevřeným terénem. Ozývám se hlasitým rychlým houkáním „pu pu pu pu...". Hnízdím v dutinách stromů. Nejlepší je, když najdu dutinu po datlu černém, ale mám rád i budky. Nejraději bydlím na okraji lesních porostů, na lesní pasece či v aleji u cesty. Se samičkou míváme jednou do roka 3–7 vajíček a naše mláďátka se líhnou po 25–32 dnech. Moc dlouho naši rodičovskou starost nepotřebují, protože už po 28–36 dnech opouštějí domov. Ještě jsem vám neprozradil, co je mojí oblíbenou potravou. Nejraději mám drobné savce – rejsky, hraboše a myšice. Občas ulovím malého pěvce a výjimečně ochutnám i hmyz. Ještě více vám prozradím ve sběratelských kartičkách, ale teď zpět k našim úkolům.

Soví oko obsahuje velké množství zrakových buněk, které sovám umožňují vidění i při nepatrné intenzitě světla. Oči sovy jsou nepohyblivé,vidí jen dopředu. Tuto skutečnost však nahrazuje velká pohyblivost hlavy. Sova je schopna otočit hlavu až o 360 stupňů.
Zobák slouží k usmrcování a trhání kořisti.
K lovu slouží ostré drápy, sovy mají tzv. vratiprst – čtvrtý prst otáčivý dopředu i dozadu.

3. ÚKOL: Přiřaď k obrysům sov jejich názvy.

1. kalous ušatý, 2. výr velký, 3. puštík obecný, 4. sova pálená, 5. kulíšek nejmenší, 6. sýc rousný, 7. sýček obecný.

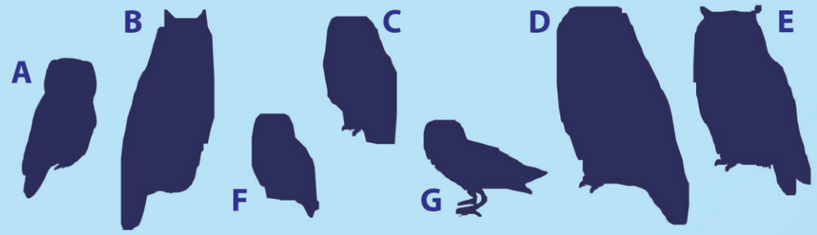

4. ÚKOL: Přiřaď puštíkovi bělavému a kulíškovi nejmenšímu jejich potravu.

Pozor, některá potrava může být pro oba stejná. Zároveň je zde spousta chybných obrázků.

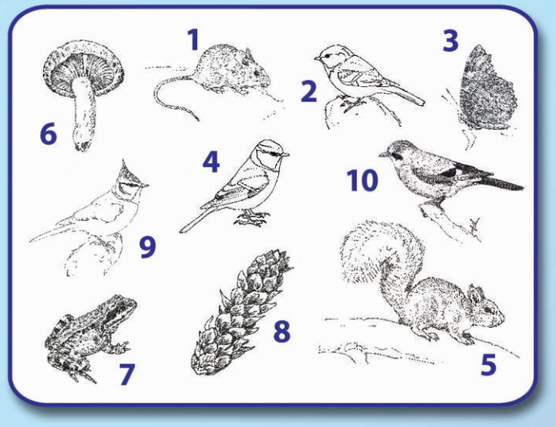

Puštík bělavý

Kulíšek nejmenší

5. ÚKOL: Komu patří tato peříčka? Zkus najít jejich majitele.

- **A** Puštík bělavý
- **B** Tetřev hlušec
- **C** Straka obecná
- **D** Poštolka obecná - ocas
- **E** Vrána obecná
- **F** Kachna divoká
- **G** Sojka obecná
- **H** Brhlík lesní
- **I** Žluna zelená
- **J** Strakapoud velký
- **K** Ořešník kropenatý
- **L** Ledňáček říční
- **M** Bažant obecný

Sovy mají vesměs velmi nenápadné „maskovací" zbarvení, navíc jejich výjimečně měkké peří s hřebínkovitým okrajem umožňuje naprosto tichý let. To jim pomáhá nejen při přiblížení k nic netušící kořisti, ale navíc umožňuje orientaci sluchem, kterou by šustot normálních křídel rušil.
Tím, že mají načechrané peří, budí dojem, že jsou větší, než tomu tak ve skutečnosti je.
Pírka kolem očí jsou tužší, roztřepená, paprskovitě uložená a vytváří tzv. závoj.

Většina sov hnízdí v dutinách stromů. Vlastní hnízdo nestaví. Vždy bílá a nápadně kulatá vejce, na kterých sedí vždy jen samice, kladou přímo do dudiny nebo do vyhrabané prohloubeninky. Bílým prachovým peřím obalená mláďata se klubou slepá a matka je krmí – potravu trhá na kousky a podává mláďatům zobákem. Mláďata dovedou, podobně jako dospělé sovy, spolknout pozoruhodně velké kusy potravy.

6. ÚKOL: Zapamatuj si o sovách co nejvíce informací

Správná řešení: **Názvy sov:** A4, B3, C8, D1, E7, F6, G5, H2. **Křížovka:** veverka, 2 výr velký, 3. sovice sněžní, 4. vratiprst, 5 oranžové, 6. kulíšek nejmenší, 7. puštík bělavý. Tajenka - Vývržek. **Obrysy sov:** A - sýc rousný, B - kalous ušatý, C - sýček obecný, D - puštík obecný, E - výr velký, F - kulíšek nejmenší, G - sova pálená. **Potrava:** Kulíšek - 1, 2, 4, 9. Puštík - 1, 2, 4, 5, 9, 10. **Peříčka:** A11, B10, C1, D4, E12, F2, G6, H3, I5, J9, K7, L8, M13.
Přílohu časopisu připravila: Martina Kučerová. Ilustrace: Pavel Procházka. Fotografie: Jiří Hrotek. Jazykové korektury: Stanislav Č tvrtník. Literatura: P.Bürger, B. Kloubec, J. Pykal: Atlas ptáků Šumavy a Novohradských hor.

Sýc rousný
Aegolius funereus
Rauhfußkauz
Tengmalm's Owl
Foto: Jiří Hrotek